

For sterkt i Klassekampen

Ap
14/4-97

STALIN OG MAO: Seierherrenes historieskrivning, annen akt

NILS PETTER
GLEDITSCH

Fredsforsker og professor II i statsvitenskap ved NTNU

ML-bevegelsen er ikke hva den var. Klassekampen har i de senere år markert seg som en almen radikal debattavis, som har gitt fyldig dekning av ulike bevegelser på venstrefløyen. Bøker som kritiserer vedtatte radikale sannheter, kan få en seriøs anmeldelse i den tidligere så partitro avis. Jeg har av og til lurt på hvor grensen gikk. Nå har jeg fått et slags svar.

15. mars skrev kulturredaktør Eivind Røssaak en spalte der han polemiserte mot Jan Myrdals forsvar for undertrykkelsen av opposisjonen i Beijing i 1989. Røssaak fant at Myrdal føyde seg inn i en lang rekke av folk som har unnskyldt ugjerninger begått av marxistiske regimer. Han siterte tall som antyder at det i vårt århundre er drept fem ganger så mange mennesker i folkemord som i krig, og at de fleste av disse er drept under totalitære og spesielt under kommunistiske regimer. Både Stalin og Mao tok antagelig livet av flere mennesker enn Hitler, dels gjennom rene henrettelser, dels gjennom en politikk som førte til hungersnød, dels gjennom konsentrasjonsleirer med meget høy dødelighet.

Det ble for sterkt. Røssaak ble møtt av en storm av leserbrev. Han ble imøtegått av avisens utenriksredaktør, som i det han kaller den gjenopplivede «kommunaziideologien» ikke bare fant nyliberalisme, men også imperialismen og «en fordekt porsjon antisemittisme». Den ansvarlige redaktør presiserte at kulturredaktøren ikke presenterte avisens offisielle syn. Røssaak fikk svare i leserbrevspalten. Den nye lederen i RV kunne med sikkerhet

fastslå at Røssaaks tall måtte stamme fra CIA: Han ville ikke forsvare alle sider ved Stalins eller Maos politikk, men han slo fast at «revolusjon, folkets maktovertakelse er den eneste mulige løsning på undertrykkinga».

Det kan knapt være noen uenighet i dag om at Røssaak har rett i at de to store kommunistiske regimer hver for seg har tatt livet av flere mennesker enn noe annet regime, selv om det er store usikkerhetsmarginer forbundet med slike tall. Mot dette er det anført at Hitler rakk å drepe flere pr. år, og en større andel av den tyske befolkning, men legges slike kriterier til grunn, rykker nok Klassekampens gamle allierte Pol Pot forbi på den makabre rankinglisten.

Det vil være meningsløst å bruke statistikk over folkemord til å unnskyldte det ene eller det andre regime. Fra en moralsk synsvinkel er det ikke mer akseptabelt om en diktator har nøydt seg med å ta livet av 20 millioner mennesker i stedet for 30. Poenget er at makt korrumperte og at herskernes noe nær absolutte makt i totalitære stater kan føre til de rene katastrofer. At vår oppmerksomhet så lenge var sterkest fokusert på de nazistiske myrdene, er nok delvis et utslag av seierherrenes historieskrivning etter den annen verdenskrig. Og når vi nå gjenoppdager Stalins forbrytelser, som burde ha vært like kjent for samtiden som nazistenes, er det neppe uten sammenheng med hvem som tapte den kalde krigen.

Vi har vel alle fra tid til annen tatt for lett på den urett som ikke rammet oss selv, også vi som ikke gikk i tog til ære for diktaturene. Vi trenger ikke steinkasting, men en klar erkjennelse av at det er demokrati og respekt for menneskerettigheter som er vår viktigste garanti mot nye folkemord. Det blir nok også Klassekampens konklusjon etterhvert. Uansett hvem som blir ny kulturredaktør.

NP Gleditsch